

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 171/06-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. apríla 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti Ing. J. S., R., zastúpeného advokátom JUDr. J. M., L., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 36 písm. b) Ústavy Slovenskej republiky a tiež práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 13 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. J. S. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť Ing. J. S. trovy právneho zastúpenia v sume 5 002 Sk (slovom päťtisíc dva slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. J. M., L., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. decembra 2005 doručená sťažnosť Ing. J. S., R. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. M., L., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 36 písm. b) a čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 13 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ ako žalobca sa žalobou podanou Okresnému súdu v Ružomberku (ďalej len „okresný súd“) 6. júna 2003 domáhal od žalovaného S., s. r. o., R. (ďalej len „žalovaný“), finančného plnenia vo výške 263 310 Sk z dôvodu nevyplatenia jednorazového valorizačného doplatku v sume 15 998 Sk a nevyplatenia ročnej odmeny v sume 247 312 Sk, dohodnutých medzi účastníkmi konania v písomnej zmluve o mzdových podmienkach z 2. januára 2002.

Okresný súd rozsudkom sp. zn. 3 C 141/2003 z 20. augusta 2003 po čiastočnom späťvzatí žaloby konanie o vyplatenie jednorazového valorizačného doplatku v sume 15 998 Sk zastavil a vo zvyšnej časti, t. j. v časti o vyplatenie ročnej odmeny 247 312 Sk, žalobu zamietol a sťažovateľovi uložil zaplatiť žalovanému trovy konania. Prvostupňový súd zamietavé rozhodnutie odôvodnil tým, že sporná odmena je nenárokovateľnou zložkou mzdy a keďže v článku 4 ods. 1 zmluvy bola stanovená ročná odmena maximálne vo výške 48 % súhrnu základných mesačných miezd skutočne vyplatených zamestnancovi, ktorá

bude závisieť od koeficientov uvedených v zmluve za kalendárny rok 2002, tak pre okresný súd vyplynulo, že ročná odmena predstavuje maximálne 48 % a je na rozhodnutí zamestnávateľa (žalovaného) určiť konkrétnu percentuálnu výšku v rozmedzí od 0 do 48 %. V danom prípade sa žalovaný rozhodol nepriznať odmenu, a preto žalobe o vyplatenie ročnej odmeny nebolo vyhovené.

V dôsledku odvolania sťažovateľa Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 8 Co 348/03 z 20. januára 2004 zrušil rozsudok okresného súdu sp. zn. 3 C 141/2003 z 20. augusta 2003 vo výroku, ktorým bola žaloba zamietnutá, a vo výroku o náhrade trov konania, a v týchto častiach vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Odvolací súd vyslovil právny názor, že sťažovateľovi „*patrí právo na ročnú odmenu, keďže nebolo preukázané, že by došlo k naplneniu skutočností, ktoré by tento nárok vylučovali*“. Odvolací súd sa zároveň stotožnil s právnou argumentáciou sťažovateľa prezentovanou v konaní a rozsudok prvostupňového súdu zrušil len z dôvodu, že nemal dostatok skutkových podkladov pre preskúmanie výšky uplatňovaného nároku.

Písomným podaním predloženým súdu prvého stupňa na pojednávaní 25. mája 2004 sťažovateľ svoju žalobu zmenil tak, že okrem zaplatenia istiny 247 312 Sk sa od žalovaného domáhal aj zaplatenia úrokov z omeškania. Okresný súd uznesením sp. zn. 3 C 141/2003 z 25. mája 2004 túto zmenu žaloby pripustil.

V priebehu ďalšieho konania nevyšli najavo žiadne skutočnosti, ktoré by umožňovali prvostupňovému súdu vec posúdiť odlišne od vysloveného právneho názoru odvolacieho súdu v uznesení sp. zn. 8 Co 348/03 z 20. januára 2004. Naopak, následne vykonané dôkazy potvrdili správnosť výšky nároku uplatneného sťažovateľom. Okresný súd však v rozpore s ustanovením § 226 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) a v rozpore s poučením krajského súdu uvedeným v odôvodnení predmetného uznesenia vec opätovne posúdil tak ako vo svojom prvom rozhodnutí z 20. augusta 2003. Opätovne bola totiž súdom prvého stupňa žaloba zamietnutá, a to rozsudkom sp. zn. 3 C 141/2003 z 25. mája 2004, pričom prvostupňový súd znovu vyslovil, že poskytnutie sporných mzdových nárokov

záviselo len od ľubovôle žalovaného, resp. v tomto prípade jeho spoločníka, teda nie konateľa.

Sťažovateľ podal prostredníctvom svojho právneho zástupcu 13. júla 2004 odvolanie proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 3 C 141/2003 z 25. mája 2004. Krajský súd ako súd odvolací rozsudkom sp. zn. 8 Co 322/04 z 25. januára 2005 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým bola zamietnutá žaloba sťažovateľa, ktorou sa proti žalovanému domáha finančného plnenia podľa čl. 4 zmluvy o mzdových podmienkach uzavretej medzi sťažovateľom a jeho zamestnávateľom 2. januára 2002.

Proti rozsudku odvolacieho krajského súdu podal sťažovateľ 31. marca 2005 dovolanie na najvyšší súd.

Dovolanie sťažovateľ odôvodnil tým, že odvolací súd v rozpore so svojim predchádzajúcim právnym názorom vysloveným v tejto veci potvrdil rozsudok prvostupňového súdu vydaný v nesúlade s ustanovením § 226 OSP, a to z iného dôvodu ako prvostupňový súd a na základe skutkových zistení, ktoré neboli predmetom dokazovania ani tvrdenia účastníkov konania.

Sťažovateľ tiež v dovolaní namietal, že odvolací súd rozhodol v rozpore so zásadou dvojinštančnosti, pretože mu odoprel právo domáhať sa riadnym opravným prostriedkom preskúmania skutkových zistení a právnych záverov prvýkrát použitých až odvolacím súdom 25. januára 2005. Ďalšími dôvodmi dovolania bola prekvapivosť rozhodnutí, porušenie princípu rovnosti zbraní, porušenie princípu možnosti ovplyvniť výsledok konania a nepreskúmateľnosť dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

Následne najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 dovolanie sťažovateľa odmietol s tým, že smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému v zmysle príslušných ustanovení OSP nie je dovolanie prípustné.

Sťažovateľ je toho názoru, že postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 bolo porušené jeho základné právo na súdnu ochranu, právo na spravodlivý proces, právo na prístup k dovolaciemu súdu a právo na účinný opravný prostriedok podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 13 dohovoru.

Podľa názoru sťažovateľa postupom prvostupňového a odvolacieho súdu bolo tiež porušené jeho základné právo na ochranu proti diskriminácii v zamestnaní garantované v čl. 36 písm. b) ústavy a v čl. 14 dohovoru, pričom bolo povinnosťou najvyššieho súdu v rámci dovolacieho konania tento protiústavný stav napraviť.

Z dôvodov podrobne opísaných v sťažnosti zastáva sťažovateľ názor, že dovolanie proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 8 Co 322/04 z 25. januára 2005 je prípustné aspoň podľa ustanovenia § 237 písm. f) OSP. Tým, že najvyšší súd odmietol (nepripustil) dovolanie, odoprel sťažovateľovi prístup k dovolaciemu súdu, ktorý sa mal vysporiadať so všetkými jeho námietkami týkajúcimi sa nezákonného a protiústavného rozhodnutia a postupu súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu.

Na základe uvedeného sťažovateľ žiada, aby ústavný súd deklaroval porušenie jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1, čl. 36 písm. b) a čl. 50 ods. 6 ústavy, čl. 6 ods. 1, čl. 13 a čl. 14 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005, zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

Ústavný súd 20. júna 2006 sťažnosť sťažovateľa v časti, ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1, čl. 36 písm. b) ústavy, čl. 6 ods. 1, čl. 13 a čl. 14 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005, prijal na ďalšie konanie uznesením č. k. III. ÚS 171/06-22 z 20. júna 2006. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vyzval 19. októbra 2006 účastníkov konania, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne

pojednávane. Predsedu najvyššieho súdu zároveň vyzval, aby sa vyjadril k prijatej sťažnosti.

Sťažovateľ v liste doručenom ústavnému súdu 21. novembra 2006 prostredníctvom svojho právneho zástupcu uviedol, že trvá na ústnom pojednávaní pred ústavným súdom.

Najvyšší súd sa k sťažnosti vyjadril podaním z 29. novembra 2006, v ktorom navrhol sťažnosť sťažovateľa posúdiť ako nedôvodnú, a to z nasledovných dôvodov:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky sťažnosťou napadnutým uznesením odmietol dovolanie Ing. J. S. proti rozsudku Krajského súdu Žilina z 25. januára 2005 sp. zn. 8 Co 322/04, ktorým bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Žilina z 25. mája 2004 č. k. 3C 141/2003-86, ktorým bola žaloba o zaplatenie ročnej odmeny podľa čl. 4 ods. 1 Zmluvy o mzdových podmienkach z 2. januára 2002 vo výške 247 312 Sk s 13 %-ným úrokom z omeškania od 10. apríla 2003 do zaplatenia zamietnutá.

Najvyšší súd Slovenskej republiky skúmal prípustnosť dovolania v danej veci. Pretože dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nie je zmeňujúcim rozsudkom a odvolací súd v jeho výroku nevysslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné, neprichádzala do úvahy prípustnosť dovolania podľa § 238 ods. 1 O. s. p. a § 238 ods. 2 písm. a) O. s. p. v znení do 31. augusta 2005. V predmetnej veci dovtedy nerozhodoval dovolací súd, neprichádzala preto do úvahy ani prípustnosť podľa § 238 ods. 3 písm. b) O. s. p. v znení do 31. augusta 2005. Prípustnosť dovolania nebolo možné vyvodiť ani z inej vady, tvrdenej v dovolaní, pretože takáto vada môže byť právne významná len pri inak prípustnom dovolaní. Najvyšší súd sa sústredil na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska vád uvedených v § 237 O. s. p. Z hľadiska dovolateľom namietanej vady sa detailne zaoberal vadou konania, podľa ktorej účastníkovi konania sa odňala možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f) O. s. p.), a dospel k záveru, že dovolateľ namieta predmetnú vadu konania odvolacieho konania bezdôvodne. Svoj záver dovolací súd náležite v odôvodnení sťažnosťou napadnutého rozhodnutia právne vyargumentoval.

Sťažovateľ tvrdí, že v dôsledku zmeny v právnom posúdení veci odvolacím súdom mu bola odňatá reálna a efektívna možnosť skutkovo a právne argumentovať ohľadne nového právneho názoru, ktorá zmena mala byť dôvodom kasačného rozhodnutia odvolacieho súdu. V dôsledku toho bolo zasiahnuté do jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a do práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Má za to, že najvyšší súd neporušil v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 78/2005 sťažovateľom označené práva. Kasačné rozhodnutie odvolacieho súdu má zabezpečiť účastníkom možnosť v súvislosti so zmenou právneho názoru na vec vyjadriť sa k právnej stránke a k dokazovaniu podľa ustanovenia § 118 ods. 3 O. s. p., prípadne v súvislosti s touto zmenou predložiť súdu nové dôkazy.

Odvolací súd však svoje rozhodnutie neoprel o nové skutkové zistenia, ku ktorým by sa mohli účastníci vyjadriť v zmysle ustanovenia § 118 ods. 3 O. s. p., čo napokon potvrdil v dovolaní aj sám sťažovateľ. Najvyšší súd Slovenskej republiky konajúc ako súd dovolací uskutočnil výklad ustanovení zákona o prípustnosti ústavne konformným spôsobom a v súlade s doterajšou praxou.“

Súčasne najvyšší súd súhlasil s upustením od ústneho pojednávania pred ústavným súdom, keďže od neho podľa názoru najvyššieho súdu nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Listom z 27. marca 2007 oznámil sťažovateľ ústavnému súdu, že „...v záujme hospodárnosti konania mení svoje stanovisko k pojednávaniu tak, že prostredníctvom svojho zástupcu týmto podaním dáva súhlas, aby Ústavný súd Slovenskej republiky o jeho sťažnosti rozhodol aj bez nariadenia ústneho pojednávania“.

Ústavný súd upustil so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a prijal na ďalšie konanie III. senát ústavného súdu. Na základe Rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2007 bola vec pridelená sudcovi Ladislavovi Oroszovi ako sudcovi spravodajcovi, ktorý je členom IV. senátu. Vzhľadom na to vo veci samej o sťažnosti sťažovateľa rozhodoval IV. senát v zložení, ako je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo... prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, má právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, že porušenie spôsobili osoby pri plnení ich úradných povinností.

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Podľa čl. 36 písm. b) ústavy zamestnanci majú právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky. Zákon im zabezpečuje najmä ochranu proti svojvoľnému prepúšťaniu zo zamestnania a diskriminácii v zamestnaní.

Článok 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50). Zároveň podľa čl. 46 ods. 4 ústavy podmienky a podrobnosti o tejto ochrane ustanoví zákon, resp. v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy je možné domáhať sa práv podľa čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú (I. ÚS 56/01). V obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 304/06).

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi konania poskytuje v dovolacom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa na základe mimoriadneho opravného prostriedku domáha ochrany pred dovolacím súdom z dôvodov, ktoré výslovne upravuje procesné právo. Jedným z takých dôvodov je aj odňatie možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f) OSP). Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie ochrany v mimoriadnom opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodu na poskytnutie súdnej

ochrany v takom konaní. Poskytnutie tejto ochrany však neznamená len úspech v mimoriadnom opravnom konaní, ak každé také rozhodnutie odpovedá na obsah dovolania ústavne súladným spôsobom v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napríklad IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. To platí aj pre výklad a používanie procesnoprávných predpisov (čl. 46 ods. 4, čl. 51 ods. 1 ústavy), ktoré upravujú podmienky konania, ku ktorým patria aj procesné podmienky dovolacieho konania ako mimoriadneho opravného postupu najvyššieho súdu.

V okolnostiach prípadu v právnej veci sťažovateľa vedenej pod sp. zn. 3 C 141/2003 okresný súd po zrušení jeho skoršieho rozhodnutia odvolacím súdom rozsudkom z 25. mája 2004 č. k. 3 C 141/2003-86 opätovne zamietol žalobu sťažovateľa na vyplatenie ročnej odmeny v sume 247 312 Sk s príslušenstvom na základe zmluvy o mzdových podmienkach z 2. januára 2002. Súd prvého stupňa na odôvodnenie svojho rozhodnutia uviedol, že žalovaný sa „*sa rozhodol priznať žalobcovi 0 % ročnej odmeny, t. j. ročnú odmenu nepriznať*“. Súd nemohol určiť konkrétnu výšku odmeny pre sťažovateľa (žalobcu), pretože by tým neprípustne nahradil rozhodnutie žalovaného o tejto otázke. Nepovažoval za opodstatnenú námietku žalobcu, že rozhodovanie žalovaného o výške odmeny by bolo neprípustnou zmenou zmluvy.

Krajský súd rozhodujúci o odvolaní sťažovateľa rozsudkom sp. zn. 8 Co 322/04 z 25. januára 2005 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Na rozdiel od svojho právneho názoru vysloveného v uznesení, ktorým bol skorší rozsudok súdu prvého stupňa zrušený, odvolací súd dospel k záveru, že sťažovateľovi nevzniklo právo na vyplatenie odmeny podľa čl. 4 zmluvy. Podľa tohto ustanovenia totiž mohlo sťažovateľovi vzniknúť právo na odmenu len vtedy, ak by pracovný pomer účastníkov trval aj po 31. decembri 2002. Pracovný pomer ale účastníci skončili dohodou ku dňu 31. decembra 2002. Podľa čl. 6

zmluvy žalobcovi tak vzniklo právo na „jednorázovú náhradu odmeny“ vo výške 6-násobku priemernej mesačnej hrubej mzdy skutočne ním dosiahnutej za posledných 12 kalendárnych mesiacov pred dňom skončenia pracovného pomeru. Sťažovateľ sa ale takéhoto plnenia nedomáhal, pôvodnú žalobu na zaplatenie odmeny podľa čl. 4 zmluvy nezmenil. Vzhľadom na uvedené odvolací súd považoval zamietajúce rozhodnutie súdu prvého stupňa, hoc aj spočívajúce na inom právnom posúdení veci, za vecne správne.

O dovolaní sťažovateľa najvyšší súd rozhodol uznesením sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 tak, že toto dovolanie odmietol ako neprípustné.

Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že: „... Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O. s. p.).

Bez ohľadu na to, či odvolací súd rozhodol rozsudkom alebo uznesením, pripúšťa ustanovenie § 237 písm. a) až g) O. s. p. dovolanie proti jeho rozhodnutiu vtedy, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných, v ňom vymenovaných procesných väd (ide o nedostatok právomoci súdu, o nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania, o nedostatok riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o nedostatok zákonom predpísaného spôsobu začatia konania, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, o prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a o prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Z vymenovaných procesných väd je v dovolaní namietaná vada konania podľa § 237 písm. f) O. s. p. (účastníkovi konania sa odňala možnosť konať pred súdom), ktorá podľa žalobcu spočíva v tom, že v dôsledku zmeny v právnom posúdení veci odvolacím súdom mu bola odňatá reálna a efektívna možnosť skutkovo a právne argumentovať ohľadne nového právneho názoru. Žalobca teda v podstate tvrdí, že zmena v právnom názore mala byť dôvodom kasačného rozhodnutia odvolacieho súdu. Podľa dovolacieho súdu ale žalobca vytyka predmetnú vadu konania odvolacieho súdu bezdôvodne.

Kasačné rozhodnutie odvolacieho súdu má zabezpečiť účastníkom možnosť v súvislosti so zmenou právneho názoru na vec vyjadriť sa k právnej stránke

a k dokazovaniu podľa ustanovenia § 118 ods. 3 O. s. p., prípadne v súvislosti s touto zmenou predložiť súdu nové dôkazy.

V danej veci ale nejde o takú zmenu v právnom posúdení veci odvolacím súdom, ktorá mala mať za následok zrušenie rozsudku súdu prvého stupňa a vrátenie veci na ďalšie konanie.

K tomu, aby odvolací súd dospel k ním prezentovanému právnomu záveru, nepotreboval vykonanie ďalšieho dokazovania, pre svoj postup mal oporu v dôkazoch už vykonaných súdom prvého stupňa. Svoje rozhodnutie odvolací súd neoprel o nové skutkové zistenia, ku ktorému by sa účastníci mohli vyjadriť podľa ustanovenia § 118 ods. 3 O. s. p. (nebolo nijak sporné, že pracovný pomer účastníkov bol skončený ku dňu 31. december 2002). V napadnutom rozhodnutí tak nešlo o rozhodnutie, ktoré by viedlo k porušeniu procesných práv žalovaného skutkovo argumentovať, prípadne navrhnúť dôkazy.

Sám žalobca v dovolaní (č. l. 122), v súvislosti s inou vadou spočívajúcou podľa neho v tom, že napadnuté rozhodnutie nie je riadne odôvodnené, uviedol, že odôvodnenie zmeny názoru odvolacieho súdu by bolo žiadúce najmä preto, že táto zmena nebola výsledkom zadováženia nových dôkazov ani zmenených tvrdení účastníkov. Teda ten istý odvolací súd na základe tých istých dôkazov ohľadne základu nároku, bez zdôvodnenia zmenu názoru, v tom istom spore rozhodol dvakrát a vždy inak.

K zmene právneho názoru odvolacieho súdu v porovnaní s jeho skorším názorom, vysloveným v jeho zrušujúcom uznesení, dovolací súd uvádza, že občiansky súdny poriadok nemá ustanovenia, ktoré by vyslovovali viazanosť súdu, ktorý pôvodný názor vyslovil, ak sa vec v dôsledku opravného prostriedku podaného proti ďalšiemu rozhodnutiu znovu stane predmetom opravného konania [R 68/1971(str. 237)].

Z týchto dôvodov má dovolací súd za to, že nie je dôvodné tvrdenie žalobcu, že rozhodnutie súdu je postihnuté vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, pretože bola porušená zásada dvojinštančnosti. V danej veci preto nejde o prípad odňatia možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f) O. s. p. “.

Po zistení, že prípustosť dovolania nemožno vyvodiť ani z iných zákonných dôvodov, dovolací súd uznesením sp. zn. 2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 dovolanie sťažovateľa odmietol podľa ustanovenia § 243b ods. 4 OSP v spojení s § 218 ods. 1 písm. c)

OSP ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné. So zreteľom na právnu úpravu dovolacieho konania sa preto nemohol zaoberať napadnutým rozhodnutím odvolacieho súdu z hľadiska jeho vecnej správnosti.

Základným dôvodom na tvrdenie sťažovateľa, že došlo k porušeniu jeho označených základných práv, je to, že dovolací súd nesprávne interpretoval a aplikoval ustanovenie § 237 písm. f) OSP o prípustnosti dovolania v predmetnej právnej veci. Preto došlo k odmietnutiu dovolania proti rozsudku odvolacieho krajského súdu napriek tomu, že podľa sťažovateľa postupom a rozhodnutím odvolacieho súdu mu bola odňatá reálna a efektívna možnosť konať pred súdom. Odvolací súd totiž v rozpore s právnym názorom vysloveným v jeho skoršom rozhodnutí potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v rozpore s ustanovením § 226 OSP, a to z iného dôvodu ako prvostupňový súd a na základe skutkových zistení, ktoré neboli predmetom dokazovania, ani tvrdení účastníkov. Rozhodol tak v rozpore so zásadou dvojinštančnosti, pretože znemožnil sťažovateľovi uplatnenie práva domáhať sa riadnym opravným prostriedkom preskúmania skutkových zistení a právnych záverov prvýkrát použitých až v konečnom rozsudku odvolacieho súdu.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f) OSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Podľa aplikovateľnej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 102/04) odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok dáva [(napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom i k právnej stránke veci a pod.) obdobne podľa doterajšej judikatúry najvyššieho súdu napr. rozhodnutie sp. zn. 5 Cdo 102/01 z 27. septembra 2001, sp. zn. 5 Cdo 93/2000 z 25. októbra 2000].

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľa a k nej pripojených rozhodnutí všeobecných súdov zistil, že v preskúmvanej veci odvolací súd potvrdil rozsudok súdu

prvého súdu, ktorým bola zamietnutá žaloba sťažovateľa o zaplatenie 247 312 Sk s príslušenstvom z iného právneho dôvodu (nie podľa článku 4, ale podľa článku 6 zmluvy o mzdových podmienkach), t. j. odlišne od prvostupňového súdu posúdil hmotnoprávny základ sťažovateľom uplatňovaného nároku.

V zmysle ustanovenia § 79 ods. 1 OSP návrh má obsahovať pravdivé opísanie rozhodujúcich skutočností, ktorými žalobca odôvodňuje opodstatnenosť uplatneného nároku. V konaní o uplatňovanie peňažných nárokov zo zmluvy o mzdových podmienkach je preto povinný uviesť skutočnosti, z ktorých vyvodzuje ich dôvodnosť. Pretože súd je viazaný len petitom návrhu, môže posúdiť opodstatnenosť uplatňovaného nároku aj z iných dôvodov vyplývajúcich zo skutočností, ktoré neboli v žalobe uvedené a ani neskôr účastníkom tvrdené, ak ich inak z dokazovania zistil. Takému rozhodnutiu však musí predchádzať zákonné konanie (fair process), t. j. taký postup súdu, v ktorom je zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov. Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva OSP účastníkovi procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcich. Ide o procesné práva, ktoré môže účastník uplatniť nielen v konaní na súde prvého stupňa, ale aj v odvolacom konaní. Realizácia týchto práv v odvolacom konaní je však znemožnená, ak odvolací súd v konaní o zaplatenie odmeny potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým bol návrh zamietnutý, z iného právneho dôvodu vychádzajúceho zo skutočností, ktoré neboli účastníkmi tvrdené a ani prvostupňový súd sa nimi vo svojom rozhodnutí nezaoberal a ku ktorým sa neúspešný žalobca nevyjadroval, pretože k tomu nemal dôvod.

Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa sťažovateľ dozvedel, že odvolací súd vyvodil svoj iný právny záver (ako dôvod odmietnutia peňažného nároku) zo skutočností nikým netvrdených a prvostupňovým súdom nehodnotených, keď v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že sťažovateľovi nevznikol nárok na vyplatenie odmeny podľa čl. 4 zmluvy o mzdových podmienkach, ale podľa jej čl. 6, o ktorý však sťažovateľ nežiadal.

Je však nesporné, že napriek právnenému názoru odvolacieho súdu, že podľa čl. 4 predmetnej zmluvy mohlo sťažovateľovi vzniknúť právo na odmenu len vtedy, ak by pracovný pomer účastníkov trval aj po 31. decembri 2002 a sťažovateľ reálne ukončil pracovný pomer so žalovaným k 31. decembru 2002, z obsahu čl. 4 bod 4 zmluvy táto skutočnosť nevyplýva, keď v rámci dohodnutých dôvodov majúcich za následok nepriznanie a nevyplatenie ročnej odmeny bol zahrnutý prípad skončenia pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa podľa ustanovení § 46 ods. 1 písm. f), § 53 Zákonníka práce alebo prípad porušenia ustanovení čl. 5 tejto zmluvy, čo však nepochybne nebol prípad sťažovateľa [dôvodom rozviazania pracovného pomeru sťažovateľa dohodou podľa § 60 Zákonníka práce boli organizačné dôvody pre nadbytočnosť podľa ustanovenia § 63 ods. 1 písm. b) Zákonníka práce]. Sťažovateľ sa nedomáhal plnenia podľa čl. 6 zmluvy o mzdových podmienkach, pretože toto mu bolo žalovaným poskytnuté.

V tomto štádiu konania už sťažovateľ nemal možnosť zaujímať k skutočnostiam, odôvodňujúcim iný právny záver odvolacieho súdu stanoviská, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie alebo aspoň spochybnenie a vyjadrovať sa aj k ich právnej relevantnosti vo vzťahu k predmetu konania. Znemožnenie realizácie procesných práv účastníka v takomto prípade je prakticky dôsledkom nerešpektovania ústavného princípu dvojinstančnosti občianskeho súdneho konania odvolacím súdom, lebo účastníkovi konania odopiera možnosť prieskumu správnosti nových, poprípade z pohľadu súdu prvého stupňa dosiaľ bezvýznamných (z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom však rozhodujúcich) skutkových zistení.

Ústavný súd dospel k záveru, že takýto postup a rozhodnutie odvolacieho súdu z uvedených dôvodov zakladali právo na prístup k súdnej ochrane poskytovanej v mimoriadnom opravnom konaní pre zmätočnosť konania pred riadnym opravným súdom.

Vychádzajúc z uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že sťažnosť sťažovateľa, ktorou namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn.

2 Cdo 78/2005 z 18. októbra 2005 je dôvodná a že najvyšší súd odmietnutím dovolania sťažovateľa porušil tieto jeho ústavou garantované práva.

V danej situácii už ústavný súd nepovažoval za potrebné zaoberať sa aj otázkou namietaného porušenia práv sťažovateľa podľa čl. 36 písm. b) ústavy, čl. 13 a čl. 14 dohovoru, pretože vyslovenie porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením napĺňa účel, ktorý sťažovateľ sledoval podaním sťažnosti ústavnému súdu.

III.

Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie a svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené základné práva, tak zruší takéto rozhodnutie (čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vec môže vrátiť na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V danom prípade na ochranu základného práva sťažovateľa bolo potrebné nielen označené rozhodnutie najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania zrušiť, ale aj vrátiť vec na ďalšie konanie, v ktorom najvyšší súd bude pokračovať v konaní v štádiu, v ktorom mu bolo dovolanie doručené. V ďalšom postupe bude najvyšší súd viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze (§ 56 ods. 6 a 7 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. M. Sťažovateľ ich požadoval uhradiť v sume 5 002 Sk. Vzhľadom na to, že trovy konania požadované sťažovateľom neprekračovali sumu podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, ústavný súd ich priznal v sume ním požadovanej. Trovy konania je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

V zmysle čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod „právoplatnosťou nálezu“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. apríla 2007